

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

Є. В. Козловський

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Видавництво
«Центр учбової літератури»
Київ – 2015

УДК 347.6:338.48(075.8)
ББК 67.4+75.81я73
К 59

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Київського національного університету культури і мистецтв
(протокол № 7 від 26 грудня 2013 р.)*

Рецензенти:

О. О. Любіцева – завідувач кафедри країнознавства та туризму Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор географічних наук, професор;

М. І. Пірен – професор кафедри державної політики та управління політичними процесами Національної академії державного управління при Президентіві України, доктор соціологічних наук, професор;

М. Н. Бідняк – завідувач кафедри менеджменту та туризму Національного транспортного університету, доктор технічних наук, професор.

Козловський С. В. Правове регулювання туристичної діяльності [текст] : навч. посіб. / С. В. Козловський. – К. : «Центр учбової літератури», 2015. –272 с.

ISBN 978-617-673-339-3

У навчальному посібнику розглянуто загальні питання правового регулювання міжнародного туризму, особливості українського та іноземного туристичного законодавства, структуру та напрями діяльності Всесвітньої туристичної організації, основні види та функції туристичних формальностей. Визначено форми та методи державного регулювання туристичної діяльності, правові, організаційні та соціально-економічні засади реалізації державної політики в галузі туризму. Детально описано процедури реєстрації, ліцензування, стандартизації та сертифікації підприємств сфери туризму в Україні, встановлено проблеми розвитку договірних відносин туроператорів з постачальниками послуг, агентами, споживачами.

Призначений для студентів вищих навчальних закладів, викладачів, наукових працівників, аспірантів, а також усіх, хто цікавиться питаннями правового регулювання туристичної діяльності.

УДК 347.6:338.48(075.8)
ББК 67.4+75.81я73

ISBN 978-617-673-339-3

© Козловський С. В., 2015.
© Видавництво «Центр учбової літератури», 2015.

Зміст

ВСТУП	5
Розділ 1. Правові основи міжнародного туризму	9
1.1. Сучасна термінологія та поняттєвий апарат міжнародного туризму	9
1.2. Загальні питання правового регулювання туризму в світі	17
1.3. Правовий статус міжнародних туристичних організацій.	22
1.4. Форми міжнародного співробітництва у сфері туризму	26
1.5. Законодавче забезпечення туристичної діяльності за кордоном	33
<i>Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань . . . . .</i>	<i>37</i>
Розділ 2. Всесвітня туристична організація (ЮНВТО) як основний регулятор міжнародного туризму	38
2.1. Історія створення ЮНВТО	38
2.2. Структура та керівні органи ЮНВТО	40
2.3. Основні напрями діяльності ЮНВТО	42
2.4. Спеціальні комітети ЮНВТО.	46
2.5. Співробітництво України з ЮНВТО.	52
<i>Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань . . . . .</i>	<i>61</i>
Розділ 3. Туристичні формальності та безпека у туризмі.	62
3.1. Поняття, види та функції туристичних формальностей	62
3.2. Паспортні та візові формальності	69
3.3. Митні та валютні формальності	88
3.4. Безпека туристичних подорожей та страхування	94
3.5. Санітарно-епідеміологічні формальності	106
<i>Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань . . . . .</i>	<i>114</i>
Розділ 4. Державне регулювання розвитку туризму в Україні	115
4.1. Поняття та зміст державного регулювання туристичної діяльності	115
4.2. Становлення системи державного регулювання розвитку туризму	124
4.3. Нормативно-правове забезпечення державного регулювання туристичної діяльності.	128
4.4. Візова політика України та Європейського союзу	134
4.5. Моделі державного регулювання розвитку туризму	140
<i>Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань . . . . .</i>	<i>147</i>

Розділ 5. Правові аспекти заснування та функціонування туристичних підприємств в Україні.	148
5.1. Поняття та види підприємницької діяльності у сфері туризму	148
5.2. Державна реєстрація туристичного підприємства	153
5.3. Ліцензування туристичної діяльності	158
5.4. Стандартизація та сертифікація туристичних послуг	165
5.5. Правове регулювання кадрового забезпечення діяльності туристичного підприємства	171
<i>Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань</i>	176
Розділ 6. Цивільно-правове регулювання туристичної діяльності в Україні	177
6.1. Встановлення договірних відносин туристичного оператора з постачальниками послуг та агентами	177
6.2. Правові аспекти взаємодії туристичного підприємства з споживачами туристичних послуг	186
6.3. Забезпечення безпеки, захист прав, інтересів та майна туристів	193
6.4. Особливості зовнішньоекономічної діяльності туристичного підприємства	198
6.5. Специфіка укладання договорів з іноземним туристичним підприємством	205
<i>Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань</i>	210
Тести для САМОКОНТРОЛЮ.	211
ОБОВ'ЯЗКОВІ ТА ДОДАТКОВІ ЗАДАЧІ	225
БІБЛЮГРАФІЧНИЙ СПИСОК	233
ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК	242
ДОДАТКИ	250
А. Франкфуртська таблиця зменшення цін на туристичні подорожі	250
Б. Типи українських віз, строки їх дії та підстави для оформлення	255
В. Анкета на отримання Шенгенської візи	260
Г. Митна декларація	264
Д. Заява про видачу ліцензії на провадження туроператорської діяльності та опис документів, що додаються до заяви	266

З середини 90-х рр. ХХ ст. туризм перетворився на важливе соціокультурне та політичне явище, яке суттєво впливає на сучасний світовий устрій, розвиток інтеграційних процесів і міждержавних відносин. Туристична діяльність є одним з перспективних напрямів структурної перебудови економіки багатьох країн та позначається на таких її секторах, як транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство, виробництво товарів широкого вжитку тощо. Розвиток туризму сприяє покращенню якості життя населення, створенню додаткових робочих місць, формуванню валютних резервів держави, а також підвищенню її авторитету на міжнародній арені.

Поступове зростання рівня культури та освіти населення, збільшення доходів, тривалості відпусток і вільного часу, розвиток інформаційних технологій, сучасних засобів транспорту та зв'язку суттєво впливає на щорічне зростання кількості міжнародних туристичних подорожей, пов'язаних з професійно-діловими, культурно-пізнавальними, лікувально-оздоровчими, релігійними та іншими цілями. За даними Всесвітньої туристичної організації у 2013 р. кількість міжнародних туристичних прибуттів склала майже 1,1 млрд. осіб, а грошові надходження від міжнародного туризму перевищили 1,4 трлн. дол. США.

Хоча природні катаклізми, терористичні акти, революційні протести, військові конфлікти, які сталися в різних країнах світу за останнє десятиліття, дещо уповільнили темпи зростання кількісних показників, туризм і надалі розвивається надзвичайно динамічно. Беззаперечним визнається той факт, що в багатьох державах індустрія туризму вже давно сформувалася та стабільно нарощує обсяги виробництва. Вона має потужну матеріально-технічну базу та забезпечує постійною роботою мільйони людей.

Аналіз стану українського туристичного ринку свідчить про те, що вітчизняний туризм розвивається з переважною орієнтацією на виїзд. Збільшення потоків внутрішнього та в'їзного туризму нині уповільнюється через ряд негативних факторів, до яких належать: нерозробленість нормативно-правової бази, недостатній розвиток туристичної інфраструктури, економічна та політична нестабільність у країні, обмеженість асортименту пропонованих послуг, відсутність комплексного бачення країни як перспективної туристичної дестинації, недосконалість реклами українських туристичних центрів за кордоном та ін.

Зазначені проблеми неможливо вирішити без втручання держави. Ринкові відносини спонукають органи державної влади у межах своїх повноважень впроваджувати нові методи та стандарти туристичного обслуговування, розвивати мале підприємництво в сфері туризму, підвищувати ефективність використання рекреаційних ресурсів та об'єктів культурної спадщини, зміцнювати матеріально-технічну базу туризму, розвивати туристичну інфраструктуру, вдосконалювати рекламно-інформаційне забезпечення туризму, впроваджувати ефективну інноваційну діяльність, покращувати кадрове забезпечення у сфері туризму, підвищувати імідж держави на міжнародному рівні.

На даному етапі ринкових перетворень у нашій країні розробляються нові закони, вносяться корективи до чинних нормативно-правових актів з урахуванням потреб громадянського суспільства, кон'юнктури туристичного ринку та міжнародних стандартів. Разом з тим, незважаючи на активне формування системи правового забезпечення туристичної діяльності, її вплив на розвиток туризму в Україні суттєво не відчувається.

Наразі ми не маємо генеральної стратегії розвитку вітчизняного туризму, зокрема інноваційної моделі в'їзного та внутрішнього туризму, існування яких є пріоритетом для кожної розвиненої держави. Слід терміново розробити нові умови ліцензування, ефективну технологію стандартизації, сертифікації та статистики в сфері туризму. За таких умов постає нагальна потреба у подальшому дослідженні системи правового регулювання туристичної діяльності в Україні, внесення пропозицій щодо її удосконалення відповідно до вимог сучасних ринкових відносин.

Навчальний процес підготовки фахівців для сфери туризму пов'язаний з певними труднощами через відсутність достатньої кількості систематизованих наукових узагальнень, підручників, навчальних посібників з питань правового регулювання туристичної діяльності.

Вивчення та розуміння вимог і норм, що регулюють господарські відносини у туризмі, є одним з ефективних засобів формування високого професіоналізму в студентській молоді, котра нині навчається за туристичними спеціальностями та у найближчому майбутньому працюватиме на підприємствах сфери туризму.

Вивченню дисципліни «Правове регулювання туристичної діяльності» передують дисципліни «Правознавство», «Політологія», «Зовнішньоекономічна діяльність підприємства», які сприяють набуттю студентами знань з теорії держави і права, основ цивільного, господарського, трудового права, а також формуванню навичок роботи з нормативно-правовими актами чинного законодавства України. Навчальна дисципліна «Правове регулювання туристичної діяльності» безпосередньо пов'язана з використанням і закріпленням студентами професійних навичок, отриманих під час проходження виробничих практик в туристичних підприємствах.

Метою дисципліни «Правове регулювання туристичної діяльності» – є набуття студентами знань, умінь та компетенцій заснованих на створенні цілісного уявлення про систему правового регулювання відносин у сфері туризму в Україні та світі.

Основні задачі, що стоять перед студентами під час вивчення дисципліни:

- досягти повноцінного розуміння спеціальної термінології та поняттєвого апарату міжнародного туризму;
- вивчити нормативно-правові акти, що регламентують процес надання туристичних послуг в Україні;
- зрозуміти призначення та можливості використання державою різних видів туристичних формальностей;
- ознайомитися з основними принципами, функціями та методами державного регулювання в галузі туризму;
- навчитися обирати організаційно-правову форму туристичного підприємства з урахуванням наявних можливостей та ліцензійних умов;
- засвоїти принципи договірних взаємовідносин з вітчизняними та іноземними підприємствами сфери туризму.

Кожний розділ посібника завершується контрольними питаннями та завданнями, які сприяють забезпеченню ефективного опрацювання студентами навчального матеріалу в процесі самостійної роботи, а також формуванню практичних прийомів і навичок логічного мислення.

Матеріал навчального посібника супроводжується необхідними картами, схемами, ілюстраціями, таблицями і додатками, які містять актуальну інформацію з досліджуваних питань. Тести та задачі які знаходяться у посібнику, складені відповідно до чинних законодавчих актів та нормативних документів, що регулюють туристичну діяльність в Україні.